

C (Ref., Shetr.)
Ex A

L 6.

A 166
54

Utlåtande

i fråga om förändrad organisation af styrelsen
för hufvudstadens gemensamma
begravningsplatser.

. Stockholm,
tryckt hos K. L. Beckman,
1875.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT
5780 S. UNIVERSITY AVE.
CHICAGO, ILL. 60637

Till hufvudstadens territoriela församlingar.

Sedan, på hemställan af Förvaltningen för hufvudstadens norra begravningsplats, Stockholms stads Konsistorium till stadens territoriela församlingar hänskjutit väckt fråga om en efter nu mera inträdda förhållanden lämpad förändring i styrelsen för nämnda begravningsplats, samt församlingarne i anledning häraf hvar för sig, vid kyrkostämma den 18 sistlidne januari, utsett ombud att gemensamt med ombuden från öfriga församlingarne bereda denna fråga samt utlåtande och förslag derutinnan till församlingarne afgifva, hafva undertecknade, som fått sig detta uppdrag anförtrodt, till en början ansett angeläget att utreda, huru och på hvilka villkor staden kommit i besittning af det jordområde, som nu mera är till gemensam begravningsplats anvisadt.

I detta hänseende inhemtas af Kongl. Maj:ts den 18 oktober 1815 till Öfverståthållaren aflättna nådiga skrifvelse, att *denne Stadens Styresman* — med förmälan, hurusom, med undantag endast af Katarina och Johannis församlingar, hvilka ännu egde någorlunda tillräcklig begravningsplats, de till öfriga stadens församlingar hörande kyrkogårdar dels, såsom Storkyrko- och Jakobs församlingars, redan saknade nödigt utrymme för liks nedsättande, dels, med ett vidare omfång, likväl blefvo för ändamålet otillräckliga och otjenliga genom jordmånens beskaffenhet och olägenheten deraf, att flera enskilda församlingar nödgades anlita de andras begravningsställen, hvarigenom jemväl de rymligaste kyrkogårdarne i fortgående mån måste blifva otillräckliga för behovet, — i anseende härtill och för att söka bereda hufvudstaden en inrättning, hvarå de mindre städerne redan lemnat efterdömen och hvilken, påkallad af upplysningen och behovet, blefve så välgörande till sina följder, hos Kongl. Maj:t hemställt, såsom en förberedande nödig anstalt, att åt Stockholms stad till evärdligt bruk och nyttjande måtte upplåtas den utom stadens norra tull, å egorna till Karlbergs slott, belägna och uti en triangul af stora landsvägen samt de till Solna komministers- och klockaregård löpande vägar omfattade

Åtgärder för
erhållande af
en för hufvud-
staden gemen-
sam begraf-
ningsplats.

plats, utgörande 17 à 18 geometriska tunnland och bestående af djup och torr sand, för att användas till en allmän begravningsplats för Stockholms församlingar, — samt att, efter det guvernören vid Kongl. Krigsakademien å Karlberg, uti afgifvet utlåtande, erinrat, hurusom med bibehållande af det omfång, som denna plats, enligt deröfver uppgjord ritning, skulle erhålla, Karlbergs grindvaktarestuga med trädgårdsland, Solna fattighus och klockaregård med hälften af dess åkervret måste raseras, Kongl. Maj:t i nåder funnit godt bifalla, att den af Öfverståthållaren till begravningsplats för Stockholms stads församlingar föreslagna jordrymd finge till detta behof upplåtas, dock att på Öfverståthållaren finge ankomma att antingen så låta inrätta begravningsplatsen, att någon ersättning till klockarebostället, fattighuset och grindvaktarestugan icke behöfdes eller att samma ersättning för hvad som frånginge dessa lägenheter blefve vederbörande tilldelad

Arbetet med den sålunda erhållna markens ordnande, till bekostande hvaraf invånare inom hufvudstadens alla församlingar sammanskjöto medel, synes hafva börjat år 1817; men först år 1823 gjorde *Stockholms stads drätselkommission*, som hade bestyret med detta arbete, anmälan derom, att platsen då mera vore så färdig, att den kunde för det dermed åsyftade ändamålet begagnas, i anledning hvaraf Kongl. Maj:t, under den 12 maj 1824, i nåder biföll, att denna begravningsplats för Stockholms stad finge invigas och användas, med iakttagande likväl af vissa föreskrifter i afseende å platsens afstängande från landsvägen medelst dubbla parallelt löpande vallar och deremellan planterade alléer, m. m. Med verkställigheten härpå drog dock ut på tiden; och då slutligen drätselkommissionen, uti skrifvelse till Öfverståthållaren af den 20 september 1826, anmälte, att, i anseende till bristande medel att arbetet till slut utföra, kommissionen ansåg sin befattning med nämnda plats hafva upphört, fann *Storkyrkoförsamlingens kyrkoråd* sig föranlåtet att, uti underdånig skrifvelse den 8 december samma år, å församlingens vägnar hos Kongl. Maj:t anhålla om nådigt medgifvande dertill, att ifrågavarande kyrkogård, hvilken, om ock ännu något kunde återstå för dess fullkomliga istånd-sättande, likväl, uti dess då varande skick, befundes fullt tjenlig för ändamålet, finge med det snaraste och åtminstone med början af nästa sommar till sitt af *Storkyrkoförsamlingens* behof så högt påkallade bruk invigas och begagnas, när denna församling icke egde annan lokal till

förvarande af lemningarne efter sina döde, än det emellan kyrkan och børsbyggnaden belägna för ändamålet lika otillräckliga som otjenliga grafhvalf, samt det måste betraktas högst olämpligt att i sjelfva medelpunkten af hufvudstaden, nära Kongl. slottet, ett stort antal lik nedsattes uti hvalf, der underginge förruttnelse och derifrån till kyrkogården och närbelägna platser spridde osunda dunster.

Härpå följde Kongl. Maj:ts, i skrifvelse till Öfverståthållaren af den 4 maj 1827, meddelade beslut, innefattande nådigt bifall dertill, att den till begravningsplats för hufvudstadens församlingar upplåtna jordrymd, ehuru ännu icke till alla delar försatt uti det af Kongl. Maj:t anbefalda skick, finge för ändamålet invigas och af Storkyrkoförsamlingen, så snart ske kunde, begagnas, dock med vilkor, att början med dödes begravande gjordes å den från landsvägen mest aflägsna, åt Solna närmast belägna sidan af den blifvande nya kyrkogården; hvarjemte, med anledning af kyrkorådets äfven derom gjorda framställning, Kongl. Maj:t i nåder tillät, att, till bestridande af nödiga kostnader för platsens ofördröjligen försättande i det genom Kongl. brefvet den 12 maj 1824 påbudna skick, medel finge insamlas genom en kollekt, som uti hufvudstadens kyrkor komme att årligen upptagas, intill dess behofvet för det föreskrifna istånd-sättandet af denna plats blifvit uppfyllt.

Nu, den 9 juni 1827, skedde den högtidliga invigningen af denna hufvudstadens begravningsplats, som, med någon inskränkning i ursprungliga planen för densamma, då innefattade ett område af $11\frac{1}{2}$ tunnland.

I den mån öfriga församlingarnes enskilda kyrkogårdar befunnits vara för ändamålet otillräckliga, hafva äfven dessa församlingar för sina affidne vunnit delaktighet i den gemensamma kyrkogården, nemligen från

år 1836 Klara	församling, enligt K. B. den	$\frac{30}{12}$	1835,
» 1854 d. $\frac{1}{4}$ Hedvig Eleonora	» » » »	$\frac{19}{8}$	1853,
» 1863 Adolf Fredriks	» » » »	$\frac{28}{8}$	1862,
» 1865 d. $\frac{1}{8}$ Maria Magdalena	» » » »	$\frac{23}{8}$	1865,
» 1866 i aug. Ulrika Eleonora	» » Öfverståth.-embetets		
	förordnande den	$\frac{16}{8}$	1866 och K. B. den
» 1873 d. $\frac{1}{3}$ Jakobs och Johannis församling, enligt	» »	$\frac{31}{4}$	1873,
» » d. $\frac{1}{2}$ Katarina	» » » »	$\frac{17}{10}$	»

med vilkor för församlingarne att deltaga i kostnaderna för begravningsplatsens underhåll och förskönande.

Begravnings-
platsens
invigning.

Platsens
utvidgning
genom af-
söndringar
från Karlbergs
kungsgård.

För att kunna motsvara det sålunda växande behovet har lägenheten tid efter annan måst utvidgas, för hvilket ändamål från *Karlbergs kungsgård* ytterligare upplåtits:

1) jemlikt Kongl. brefvet den 20 december 1836, 24,900 kvadratalnar skogsmark, vester om begravningsplatsen, utan att någon afgift derför fordrats;

2) jemlikt Kongl. brefvet den 29 september 1854, 4 tunnland $11\frac{1}{10}$ kappland, vid platsens södra sida, för hvilket senare område årlig afgäld från och med år 1855 erlägges dels till kungsgården med 54 kubikfot 1 kanna spanmål, $\frac{1}{2}$ råg och $\frac{1}{2}$ korn, som löses med penningar efter Stockholms läns medelmarkegångspris och skall utgå under en tid af 168 år (Kongl. resol. den 15 okt. 1867) och dels till Solna församling, åt hvilken en mindre del af samma område förut var upplåtet, med 1 tunna spanmål, $\frac{1}{2}$ råg och $\frac{1}{2}$ korn, att lösas på enahanda sätt (Kongl. Kammarkollegii utslag den 17 mars 1863);

3) jemlikt Kongl. brefvet den 20 juli 1866, till begrafvande af lik efter i kolera affidne personer, en mindre del af ett nordväst om kyrkogården beläget område; och

4) jemlikt Kongl. brefvet den 3 maj 1867, hela detta senare område, beräknadt till omkring 5 tunnland, mot årlig afgäld, som, enligt Kongl. brefvet den 29 augusti 1871, är bestämd till 35 kubikfot $6\frac{1}{2}$ kannor spanmål, $\frac{1}{2}$ råg och $\frac{1}{2}$ korn, och skall utgå med penningar efter medelmarkegångspris, dock, hvad särskildt denna upplåtelse beträffar, — som förklarades ske endast tills vidare eller intill dess beslut om detta områdes ständiga öfverlåtande till staden kunde i behörig ordning meddelas, — under vilkor, att, i händelse upplåtelsens bestånd för all framtid icke blefve behörigen medgifvet, densamma skulle upphöra och jorden varda till kungsgården utan godtgörelse återställd 20 år efter derom från kronans sida gjord uppsägning.

Emellertid och sedan Kongl. Maj:t redan den 15 oktober 1858, med gillande af en utaf Öfverståthållaren gjord framställning om vidtagande af nödiga åtgärder för att liks nedläggande i de inom Stockholms stad belägna kyrkogårdar måtte, så snart ske kunde, upphöra, anbefalt Öfverståthållareembetet att ofördröjligen gå i författning om upprättande af förslag till anskaffande af tillräckliga begravningsplatser utom staden och dermed äfvensom med derå grundad uppgift om den tid, då begrafningar

å hvarje särskild inom staden belägen kyrkogård kunde upphöra, till Kongl. Maj:t inkomma, och sådant förslag äfven blifvit uppgjort och år 1863 till Kongl. Maj:t aflemnadt, hade, innan Kongl. Maj:t i anledning deraf meddelade något beslut, frågan om lämpligaste anordningen af hufvudstadens begravningsplatser blifvit, jemväl i följd af enskild motion i ämnet, gjord till föremål för kommunalmyndigheternas behandling; och efter det ärendet blifvit af särskilda komiterade beredt, beslöto *stadsfullmäktige*, den 12 april 1867, att till en för hela hufvudstaden gemensam begravningsplats, så att densamma för en lång framtid komme att motsvara behovet, erforderlig mark skulle anskaffas medelst nya kyrkogårdens utanför Norrtull utvidgning, i öster, till stora landsvägen emellan Stockholm och Upsala med den i någon mån förändrade riktning för densamma, som en komiterades utlåtande vidfogad karta utvisade, — i norr, till lilla vägen förbi Hagalund, — i vester, till norra stambanan, — samt, i söder, till en af komiterade föreslagen, å kartan utmärkt väg från bostället för sysslomannen vid begravningsplatsen förbi Solna rakt fram till nämnda stambana, samt att, för detta ändamål, *dels* emot ett redan betingadt pris af 48,000 kr., för stadens räkning inköpa erforderlig, till Öfra Frösunda egendom hörande, mark, utgörande omkring 48 tunnland, med derå befintliga lägenheterna Myrbaddet och Hagalund, *dels* ock hos Kongl. Maj:t göra framställning derom, att den öfriga för begravningsplatsens utvidgning samt för öfvermålda östra och södra gränsvägars uträtande och utvidgning behöfliga mark, i hvad den tillhörde Karlbergs och Haga kungsgårdar samt Solna kyrkoherde- och komministersboställen, måtte till Stockholms stad upplåtas på de vilkor, som kunde bestämmas.

Stadsfullmäktiges beslut om ytterligare utvidgning af begravningsplatsen.

Sedan vederbörande, deribland äfven hufvudstadens samtliga territoriela församlingar, blifvit hörde öfver stadsfullmäktiges, i enlighet härmed gjorda underdåniga framställning, meddelade Kongl. Maj:t nådigt beslut i ärendet den 9 december 1870. Detta inledes dermed, att, beträffande det för hufvudstaden oafvisliga behovet af så tillräckligt utrymme utom staden för jordande af lik, att begagnande för dylikt ändamål af de inom staden belägna kyrkogårdarne kunde upphöra, Kongl. Maj:t funnit det vara af synnerlig vigt, att, i öfverensstämmelse med den önskan stadsfullmäktige och hufvudstadens territoriela församlingar samstämmigt uttalat, åt staden bereddes en gemensam, för dess befolknings alla klasser afsedd begravningsplats, så belägen, att de derifrån mera

af lägsna stadsdelarnes behof af lätt och snabb liktransport kunde medelst den genom staden ledande jernvägen tillgodoses och att i öfrigt icke genom afståndet från staden större svårighet mötte för dem af stadens invånare, som önskade besöka begravningsplatsen, att dit och åter till fots färdas, men att genom de på Öfverståthållarens och stadsfullmäktiges föranstaltande verkställda undersökningar blifvit utredt, att en så beskaffad och hufvudstadens framtida behof af utrymme för liks jordande motsvarande begravningsplats icke i närheten af hufvudstaden kunde annorlunda åstadkommas, än genom den nu varande s. k. nya kyrkogårdens utvidgning, bland annat, i sådan riktning, att densamma vester ut komme att sträcka sig till den från hufvudstaden ledande norra stambanan, särskildt på det ställe, hvarest, enligt hvad handlingarne utmärkte, den enda lämpliga platsen för en anhaltstation vore belägen; — och pröfvade Kongl. Maj:t alltså skäligen stadsfullmäktiges framställning på det sätt bifalla:

Angående expropriation af mark från Solna församling.

att för utvidgning af nya kyrkogården och i sammanhang dermed omläggning af den från dervarande kyrkogårdsförvaltare-boställe förbi Solna kyrka till Bromma församling ledande vägen skulle, på de vilkor och i den ordning nädiga förordningen den 14 april 1866 angående jords- eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgade eller eljest kunde öfverenskommas, till Stockholms kommun för alltid upplätas *dels* den till Solna församlings kyrkoherde- och komministersboställen hörande jord med derå växande träd, hvilken vore belägen mellan nämnde boställens egogränser i norr och öster samt statens norra stambana i vester och i söder begränsades af en linea, dragen vesterut från en punkt, belägen 40 fot söder om den nu varande nya kyrkogårdens sydvestra hörn genom en punkt på 180 fots afstånd, vinkelrätt ut från midten af Solna kyrkogårdens norra mur, — och *dels* den Solna församling tillhöriga, mellan nya kyrkogården samt Solna prestboställens egogränser belägna jordrymd, der nämnda församlings folkskole- och fattighusbyggnader voro uppförda; — vederbörande öppet lemnadt att, i enlighet med berörda förordning, efter befogenhet anhängiggöra och utföra det väckta påståendet om skyldighet för Stockholms kommun att inlösa äfven den öfriga till omförmälda boställen hörande jord; — samt

att tiden, då ifrågavarande egoområden skulle vara för Stockholms kommun att tillträda, bestämdes till den 1 maj 1872; i sammanhang hvarmed Kongl. Maj:t förordnade:

att rum för jordande af i kolera affidne medlemmar af Solna församling, om församlingen det äskade, skulle af Stockholms kommun utan afgift tillhandahållas inom stadens utvidgade begravningsplats; — samt

att Stockholms kommun åläge, derest ökad kyrkogårdsutrymme för Solna församling befunnes vara erforderligt och icke kunna annorstädes lämpligen beredas, att, efter ty, i brist af åsamjande, Kongl. Maj:t funne för godt bestämma, antingen upplåta för ändamålet erforderlig mark inom stadens begravningsplats i närheten af Solna kyrka eller ock bidraga till bekostande af församlingens nu varande kyrkogårds utvidgande åt annat håll.

Uti nådig skrifvelse af samma dag, den 9 december 1870, meddelades detta beslut Öfverståthållarembetet till kännedom samt stadsfullmäktiges och hufvudstadens församlingars förständigande.

Hvad åter angår stadsfullmäktiges framställning om upplåtelse af mark från kungsgårdarne, täcktes Kongl. Maj:t till riksdagen år 1871 aflåta nådig proposition, deri äskades riksdagens medgifvande, att den mark, som, tillhörande *Karlbergs och Haga kungsgårdars egor*, kunde erfordras för den nya kyrkogårdens utvidgande och verkställande af de i sammanhang dermed ifrågakomna vägomläggningar inom ett område, hvilket, i enlighet med deröfver upprättade kartor, var i söder begränsadt af en linea, som från en punkt 40 fot söder om den nu varande kyrkogårdens sydvestra hörn droges åt vester genom en punkt på 180 fots afstånd vinkelrätt från midten af Solna kyrkogårds norra mur till den blifvande vägöfvergången öfver norra stambanan och i öfrigt öfverensstämmande med stadsfullmäktiges förslag, äfvensom hvad derutöfver erfordrades för anläggning af ett sidospår från berörda stambana till den föreslagna anhaltstationen, finge för all framtid från kungsgårdarne afsöndras och till Stockholms kommun för omförmälda ändamål upplåtas, under vilkor,

att årlig afgäld derför, enligt grunderna i K. F. den 6 augusti 1864, bestämdes på det sätt, att ståthållarembetet å Haga kungsgård och guvernörsemetet å Karlberg erhöle ersättning för alla de genom afsöndringen förorsakade förluster;

att all skog, som å någon del af det afsöndrade området fälades, skulle till den kungsgård, samma del förut tillhört, nedköras enligt de föreskrifter, som derom af kungsgårdens innehafvare lemnades; och

att särskilda kartor, en för hvardera kungsgården, upptagande hela det derifrån afsöndrade området jemte beskrifning deröfver, på stadens

Angående
afsöndringar
från Karlbergs
och Haga
kungsgårdar.

bekostnad upprättades och aflemnades till vederbörande kungsgårdsinnehafvare.

Denna nådiga proposition blef af riksdagen bifallen, hvarom Kongl. Maj:t den 25 maj 1871 aflät skrifvelse till Öfverståthållarembetet för att stadsfullmäktige meddelas.

Angående
verkställighet
af stadsfull-
mäktiges och
Kongl. Maj:ts
beslut.

Redan år 1867 hade stadsfullmäktiges ofvanberörda beslut om inköp af *mark från Öfra Frösunda egendom* gått i verkställighet.

Efter underhandling med *Solna församling* och sedan de å församlingens sida uppställda vilkor för afstående af dess ifrågavarande jord och lägenheter befunnits oantagliga, gick drätselnämnden i författning om samma jords och lägenheters exproprierande i laga ordning, dervid den för ändamålet tillsatta nämnd, enligt beslut den 5 juni 1872, bestämde ersättningen

för åkerjorden, efter 1,500 rdr för tunnlandet,	till 30,867: 19.
» skogs- och hagmarken, efter 500 rdr tunnlandet,	» 14,348: 44.
» berg och bergbunden mark, efter 50 rdr tunnlandet,	» 507: 50.
» ståndskogen	» 4,514: 87.
» nedrifning, flyttning och ombyggnad af skolhuset med tillhörande uthus	» 12,900: —
» nedrifning, flyttning och ombyggnad af fattighuset med tillhörande uthus	» 4,950: —
» stängsel omkring dessa begge lägenheter	» 590: —
» hyra under flyttningen af skollokal och för de i båda husen inrymde personer	» 1,500: —
» ersättning till kyrkoherden för hindradt skogsfång under den näst förflutna vintern	» 100: —
till skolläraren	800: —
» arrendatorn af kyrkoherdebostället	2,000: —
» » af komministersbostället	100: —
tillsammans rmt 73,178: —	

jemte ränta derå å 5 procent från den 1 maj 1872.

Enligt landshöfdingeembetets utslag den 14 juni 1873, är för den jemlikt Kongl. brefvet den 25 maj 1871 *från Karlbergs och Haga kungsgårdar* till staden afträdda mark, utgörande från Karlbergs kungsgård 7 qv. refvar 97 stänger och från Haga kungsgård 7 qv. refvar 44 stänger,

afgäld fastställd, till Karlbergs kungsgård, af 13 kubikfot 8 kannor spanmål, $\frac{1}{2}$ råg och $\frac{1}{2}$ korn, att utgå från den 1 november 1872, och, till Haga kungsgård, af 17 kubikfot 3 kannor enahanda spanmål, att utgå från den dag staden förklarar sig vilja taga jorden i besittning, hvilka afgäldsbelopp skola årligen af staden utgifvas medelst lösen i penningar efter länets medelmarkegångspris; — hvarförutan Stockholms stad ålåde att med 600 kronor inlösa en till Karlbergs kungsgård hörande grindvaktarestuga.

Genom drätselnämndens försorg har den sålunda, till begravningsplatsens ytterligare utvidgning, dels från enskild person inköpta, dels af kronan upplåtna och dels exproprierade mark, efter derå verkställd jordborrning och afvägning, blifvit å karta affattad, hvarefter plan lär vara uppgjord för ordnande af platsen i dess helhet, i ändamål att underställas stadsfullmäktiges pröfning; varande uti drätselnämndens utgiftsstat för innevarande år, under titel »stadens begravningsplats», förslagsvis upptaget ett belopp af 60,000 kronor för den händelse, att arbetet med platsens ordnande skulle under detta år komma att påbörjas.

Anslag från stadskassan till ordnande af nya begravningsplatsen.

Enär emellertid begravningsplatsens till liks jordande begagnade område redan år 1872 visade sig äfven för den närmaste tidens behof vara otillräckligt, har, på framställning härom, med drätselnämndens begifvande i beslut af den 10 oktober 1872, af den till detta områdes utvidgning anslagna mark blifvit till begravningsplatsen, vesterut från densamma, utlagd en sträcka af omkring 4 tunnland; och sedan jemväl detta jordstycke nu mera blifvit i det närmaste användt, pågår åter underhandling med drätselnämnden om upplåtande till begravningsplatsen af ytterligare för ändamålet erforderlig mark.

Upplåtelse till äldre kyrkogården af särskilda stycken af det nyförvärfvade området.

Öfvergående härefter till redogörelse, huruledes den nu varande Förvaltningen för hufvudstadens begravningsplats tillkommit samt hvad i afseende å dess sammansättning och befogenhet må finnas föreskrifvet, få vi ur de källor, som för inhemtandet af underrättelser härom stått oss till buds, meddela följande:

Till efterkommande af Öfverståthållarens den 6 februari 1827 till Stockholms magistrat aflåtna skrifvelse, hade magistraten låtit till sammanträde inför sig kalla alla de af hufvudstadens invånare, som, enligt

Åtgärder för ordnande af en kyrkogårdsstyrelse.

utfärdade subskriptionslistor, sammanskjutit medel till inredningen af allmänna begravningsplatsen utom norrtull, ej mindre för att utse revisorer till granskning af drätselkommissionens aflemnade redovisning för dessa medels användande och bestämma, huruledes öfverskottet finge, för subskribenternes räkning, ifrån stadskassan emottagas, än äfven för att höras och sig utlåta angående så väl tjenligaste utvägen till beredande af ännu nödiga medel för begravningsplatsens fullkomliga inredning på sätt Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse den 12 maj 1824 innehölle, som ock åt hvilken denna inrednings slutliga verkställande kunde varda uppdragen.

De till följd häraf utsedde revisorer, hvilka tillika erhöillo subskribenternes uppdrag att utlåta sig öfver alla de ämnen, som borde blifva föremål för deras öfverläggning, afgåfvo den 29 maj 1827 utlåtande, innefattande jemväl plan till begravningsplatsens slutliga ordnande samt förseende med grafchor och boställe för nödig betjening. Revisorerne ansågo medel härtill böra anskaffas genom årliga kollektur i hufvudstaden, men förnämligast genom försäljning af grafrun. Beträffande åter frågan om utförandet af återstående arbetena samt platsens administrerande för framtiden, föreslogo revisorerne att subskribenterne måtte dertill utse en direktion af 4 eller 6 ledamöter, så framt ej kyrkoråden inom de församlingar, som komme att begagna begravningsplatsen, skulle vilja öfvertaga dessa bestyr.

Ärendet förekom derefter till behandling inför magistraten den 15 juni 1827, dervid alla närvarande förenade sig derom, att, med gillande af den utaf revisorerne framlagda plan för platsens ordnande och med samtliga till ärendet hörande handlingars öfverlemnande till Storkyrkoförsamlingens kyrkoråd, som, enligt Kongl. Maj:ts förordnande, redan de facto egde dispositionsrätt öfver begravningsplatsen för denna församlings räkning, bemälde kyrkoråd skulle anmodas att gå i författning om utarbetande af förslag till erforderliga reglementariska föreskrifter i afseende å nya kyrkogårdens ekonomiska förvaltning, vård och underhåll, med det syftemål, att omsorgen härom komme att öfvertagas af nämnda församlings kyrkoråd jemte ledamöter af kyrkoråden inom öfriga församlingar, som uti nya kyrkogårdens begagnande deltog, under ordförande af pastor primarius, samt att, efter det *förslag till förvaltningsreglemente* sålunda vore uppgjort, delgifva detsamma med de andra församlingarne och tillika erbjudade dessa att få begagna den nya begravningsplatsen, emot

uppfyllande af dermed förenade skyldigheter; — och uttalades vid ett följande sammanträde den 22 Juni 1827, då protokollet för den 15 Juni justerades, den mening, att det blifvande reglementsförslaget jemväl borde meddelas subskribenterne till granskning och yttrandes afgifvande, i sammanhang hvarmed förklarades, att något hinder dock icke vore för begravningsplatsens begagnande genast, endast de uppgjorda ritningarne följdes.

Ett påföljande dag, den 23 Juni 1827, hos förenämnda kyrkoråd hållet protokoll upplyser, att för tillvägbringande af en lämplig administration af begravningsplatsen, intill dess andra bland hufvudstadens församlingar komme att uti begagnandet af densamma deltaga, *kyrkorådet, såsom Nicolai kyrkas föreståndare*, uppdragit berörda administration åt en komité af 8 personer, i hvilken pastor primarius och en kyrkovärd skulle vara ständige ledamöter, samt att då äfven föredragits ett reglemente för denna komité, hvilket sedermera, enligt protokollet för den 26 September 1827, blef af kyrkorådet och komitén fastställt att tills vidare tjena till efterrättelse. Vid derefter med Storkyrkoförsamlingen den 14 Oktober 1827 hållen allmän sockenstämma meddelade ordföranden hvad kyrkorådet sålunda åtgjort, hvarefter, då kyrkorådet ansett nämnda reglemente böra komma till församlingens kännedom, samma reglemente blef för församlingen ljudeligen uppläst.

Detta reglemente, som icke finnes någotdera protokollet bilagdt, har ej heller annorstädes varit för oss att tillgå, hvadan vi icke äro i tillfälle att för innehållet af detsamma lemna någon redogörelse, och all kännedom saknas äfven om komiténs förhandlingar före den 30 Juni 1836.

För den dagen finnes åter ett protokoll, hållet hos »*komiterade för värderna om hufvudstadens nya begravningsplats*», utvisande, att först då ansetts nödigt, att, till framtida upplysning och efterrättelse, komiterades förhandlingar och beslut blefvo uti protokoll upptecknade. Protokollet upptager, såsom då närvarande: pastor primarius såsom ordförande, 6 ledamöter för Storkyrkoförsamlingen och 6 ledamöter för Klara församling, bland hvilka senare voro församlingens kyrkoherde, som kallas vice ordförande, och en ledamot, som benämnes suppleant, förmodligen tillkallad för att för tillfället förstärka sistnämnda församlings ledamöter till lika antal med Storkyrkoförsamlingens.

Klara församling hade nemligen redan förut, vid sockenstämma den 13 September 1835, sedan församlingen sökt för sine affidne delaktighet i nya begravningsplatsen, utsett en komité att handhafva sina dermed för-

Kyrkorådet i Storkyrkoförsamlingen tillsätter en kyrkogårdskomité.

Klara församling tillsätter en kyrkogårdskomité.

enade angelägenheter; men denna komité skulle bestå af endast 4 ledamöter förutom kyrkoherden såsom ordförande. När sedermera med 1836 Klara församling erhöi lika rätt som Storkyrkoförsamlingen till begravningsplatsens begagnande, synes nämnda särskilda komité hafva blifvit hel och hållen förenad med den äldre kyrkogårdskomitén, hvilken i följd häraf med undantag endast för ofvanberörda tillfälle den 30 Juni 1836, då komitén utgjordes af ordföranden och 12 ledamöter, sedermera och efter det en ledamot för Storkyrkoförsamlingen år 1840 afgått, utan att någon annan i hans ställe utsågs, bestått af

Nuvarande kyrkogårdsstyrelse.

pastor primarius, såsom ordförande, samt 5 ledamöter från hvar af nyssnämnda två församlingar, utsedde för obestämd tid, å allmän sockenstämma inom församlingen; och hafva dessa komiterade sedan 1861 kallat sig *Förvaltningen för hufvudstadens norra begravningsplats*.

Af hufvudstadens öfriga territoriela församlingar, ehuru begravningsplatsen nu mera är jemväl åt dem till begagnande upplåten, har endast Adolf Fredriks församling ifrågasatt att genom ledamöters inväljande få uti denna förvaltning deltaga; men detta afböjdes af Förvaltningen, hufvudsakligen därför, att en förökning i ledamöternes antal icke ansågs ändamålsenlig samt att fråga redan vore inom Förvaltningen väckt om dess ombildning efter mera tidsenliga grunder.

Angående revisorer.

År 1830 beslöt kyrkogårdskomitén, det 2 deputerade skulle utses från Klara församling, hvilka egde att med de af Storkyrkoförsamlingen valde granska kyrkogårdskassans förvaltning. Revisorernes antal har sedermera nedsatts och utgör för närvarande blott 2, en från hvardera af dessa församlingar; men revisionsberättelsen meddelas nu mera samtliga territoriela församlingarne, af hvilka dock fortfarande endast nyssnämnda två församlingar pröfva och utlåta sig i fråga om decharge för förvaltningen.

Till kyrkogårdsförvaltningen hörande egendom.

Denna förvaltning omfattar nu mera icke allenast hela det till liks jordande upplåtna området med derå befintliga dyrbara byggnader jemte inventarier, utan äfven en under årens lopp, förnämligast genom försäljning af grafplatser, samlad fond, uppgående den 31 December 1874 till 235,779 kronor 93 öre, förutom 12,161 kronor 61 öre så kallade donationsmedel, afsedda att med deras afkastning bekosta underhållet för all framtid af vissa enskilda grafvar,

Med afseende å det olämpliga deruti, att det åt staden nyförvärfvade vidsträckta begravningsområdet icke på en gång i dess helhet ordnades, utan endast stycken deraf tillskiftades den äldre begravningsplatsen, äfvensom och icke minst deruti, att särskilda af hvarannan oberoende styrelser förvaltade hvar sin del af denna stadens gemensamma egendom, hemställde Förvaltningen uti skrifvelse till Öfverståthållareembetet af den 24 Oktober 1872, att, på det Förvaltningens ställning till kommunalstyrelsen måtte blifva fullt klar, så att tvekan icke vidare egde rum, huruvida den ena eller andra af dessa myndigheter hade att i afseende å den gemensamma begravningsplatsen förordna, öfverståthållareembetet måtte vidtaga de på embetet beroende åtgärder, genom hvilka dessa frågor kunde vinna en tillfredsställande lösning; — Och efter det drätselnämnden blifvit häröfver hörd samt Förvaltningen lemnats tillfälle att vidare yttra sig i ämnet, utlät sig Öfverståthållareembetet, uti skrifvelse till Förvaltningen af den 21 Maj 1874, sålunda, att i betraktande deraf,

att ifrågavarande, för utvidgning af hufvudstadens begravningsplats utanför norrtull afsedda, jordområden blifvit med kommunens till drätselnämndens disposition ställda medel inköpta eller eljest i första hand till bemälda nämnd öfverlemnade,

att drätselnämnden, som af stadens berörda tillgångar dittills bestridt de kostnader, som för dessa jordområdens ordnande till begravningsplats erfordrades, desto heldre måste med detta bestyr fortfara, som särskilda medel för ändamålet icke blifvit af hufvudstadens församlingar omedelbart anvisade, samt

att följaktligen och innan jordområdena hunnit för sitt ändamål så fullständigt ordnas, att de kunde med gamla kyrkogården till gemensam begravningsplats förenas, någon förändring i den nuvarande förvaltningen af den äldre kyrkogården samt af de till utvidgning af densamma afsedda, men af drätselnämnden ännu icke till begravningsplats öfverlemnade, delar af de nya jordstyckena icke kunde lämpligen ega rum, utan styrelsen deraf syntes böra, intill dess utvidgningen fullständigt blifvit tillvägabragt samt beslut fattats om förvaltningen af det hela, fortgå på sätt för närvarande skedde eller så, att den af församlingarne tillsatta kyrkogårdsförvaltningen hade styrelsen ej mindre öfver den ursprungliga och äldre kyrkogården än ock, under de vilkor och förbehåll drätselnämnden vid upplåtelsen fäst, öfver de delar af förr berörda nya jordområden, som nämnden till kyrko-

Hemställa till öfverståthållareembetet om åtgärder för reorganisation af kyrkogårdsstyrelsen.

Öfverståthållareembetets svar.

förvaltningens disposition redan aflemnad eller under tiden ytterligare kunde komma att upplåta, men deremot drätselnämnden ensam hade bestyret med de nya jordområden, som nämnden icke till gamla kyrkogårdens utvidgande upplåtit,

Öfverståhållarembetet funnit Förvaltningens i ämnet gjorda framställning icke kunna föranleda till någon annan embedets åtgärd, än att embedet anmodat drätselnämnden icke allenast att, så mycket möjligt vore, påskynda de arbeten och anordningar, som voro erforderliga för de nya jordområdenas försättande i det skick, att genom deras förenande med den gamla kyrkogården, det länge insedda behovet af en tillräckligt rymlig och för öfrigt på ändamålsenligt sätt ordnad gemensam begravningsplats kunde för hufvudstaden blifva att tillgå, utan äfven att, sedan det på nämndens åtgärd beroende arbetet sålunda vore afslutadt, afgifva och till vederbörandes fastställelse öfverlemnade förslag rörande sammansättningen af den styrelse, som med förvaltningen af det hela borde taga befattning.

Förvaltningens
skrifvelse till
Stockholms
stads konsi-
storium.

Härefter aflät kyrkogårds-förvaltningen under den 10 September 1874 till Stockholms stads konsistorium den skrifvelse, som, på sätt ofvan är förmäldt, föranledde denna angelägenhets hänskjutande till de territoriella församlingarnes kyrkostämmor.

Grunder för
nu framlagda
förslag till
gemensam kyr-
kogårdsstyrelse
för hufvud-
staden.

Att nu varande anordningar, enligt hvilka de till begravningsområde för hufvudstaden afsedda fastigheter innehafvas och förvaltas af två utaf hvarannan oberoende myndigheter, icke böra fortfara, läser icke af någon bestridas, lika litet, som att, om ock af sättet, hvarpå denna egendom blifvit åt staden förvärfvad, kan förklaras, hvarför drätselnämnden ansett sig böra om händer taga och fortfarande handhafva en del af samma egendom, något giltigt skäl deremot icke förefinnes dertill, att ifrågavarande för hufvudstaden gemensamma angelägenhet skall ombesörjas af ombud endast från två församlingar; — Och då blotta kännedomen af dessa förhållanden bör vara tillfyllest för att ådagalägga behovet af en snar och genomgripande förändring deruti, återstår att söka besvara frågan, huruledes förändringen må kunna ändamålsenligt genomföras.

Att anskaffning af och vård om begravningsplats är en kyrklig angelägenhet och att handläggningen af så beskaffade ärenden följaktligen tillkommer kyrkostämman eller af kyrkostämman dertill utsedde personer, framgår af kyrkolagens 18 kap. så väl som senare författningar och särskildt af nu gällande förordningarne om sådan stämman af den 21 Mars 1862 och den 20 November 1863. Obestriddt torde dock vara, att härvid endast afsetts det urgamla och ännu allmänna förhållande, att begravningsplats eller kyrkogård är uteslutande tillhörig en enda församling eller den, vid hvilkens kyrka platsen är belägen. Men om detta är grunden för föreskrifterna i berörda hänseende, torde uti dessa föreskrifter icke ligga något ovillkorligt hinder att, der förhållandet icke är det nu anförda, utan begravningsplatsen, såsom här i hufvudstaden, är för alla dess församlingar gemensam, låta, der sådant må befinnas ändamålsenligt, de ekonomiska bestyr, som tillhöra förvaltningen af dylik begravningsplats, handhafvas jemväl af andre, än på nyssnämnda sätt utsedde fullmäktige.

Hvad hufvudstaden beträffar, hafva dessa bestyr nu mera fått en sådan omfattning, att, så vidt stadens dyrbara begravningsplats skall i ännu högre grad, än för närvarande, blifva hvad den kan och bör vara eller ett älskingsställe för stadens invånare, der de kunna finna sig uppbyggde och lifvade, icke blott vid minnet af hvad der gömmes, utan äfven af den yttre sköna naturen och goda anordningar derstädes, vården om densamma kräfver så väl förvaltningsförmåga som ock de särskilda insigter, som ensamma kunna med framgång utstaka och leda dylika anordningar.

Att fordringarne i dessa hänseenden skulle kunna uppfyllas genom en styrelse, sammansatt af ledamöter, utsedde å de 8 territoriella församlingarnes kyrkostämmor, — derfor lemna den ringa uppmärksamhet, som, efter hvad erfarenheten ådagalagt, från församlingsboarnes sida i allmänhet egnas kyrkostämmans förhandlingar, icke någon säkerhet; och det torde för öfrigt ligga i naturen af dylika å flera särskilda ställen och således utan allt inbördes sammanhang anställda val, att en dymedelst tillkommen styrelse blefve mera ett slumpens verk, än uttryck af noggrant öfvervägande och urskiljning af de för en så beskaffad förvaltning, som den ifrågavarande, erforderliga element.

Dessa församlingar hafva emellertid redan en i lag stadgad gemensam representation uti de af dem utsedde *kyrkofullmäktige* och det synes der-

för fullt lämpligt att åt dem öfverlemnas valet af de ledamöter, som å församlingarnes vägnar böra i kyrkogårdsförvaltningen insättas.

Med fästadt afseende på de ansträngningar och stora uppoffringar, som hufvudstadens kommunalstyrelse gjort för begravningsplatsens utvidgning och fortfarande synes vara beredd att göra för dess ändamålsenliga ordnande, lärer billighet så väl som klokhet fordra, att jemväl den kommunala representationen eller *stadsfullmäktige* lemnas tillfälle att lika med kyrkofullmäktige deltaga i förvaltningen af denna stadens gemensamma egendom, derigenom utan tvifvel äfven skulle åt administrationen i denna del beredas fördelen af större vana i allmänna ärendens handläggning och tillika lättare tillgång på den fackkunskap, som, efter hvad redan blifvit antydt, är nödvändig för rätta lösningen af en del hit hörande frågor.

Derjemte och då hufvudstadens presterskap har att å begravningsplatsen utöfva en vigtig del af sina tjensteförrättningar, har det synts, som fordrade skyldig uppmärksamhet härå, att åt *Stockholms stads konsistorium* öfverlemnades att utse en ledamot af den blifvande kyrkogårdsstyrelsen.

Härmed äro ock angifna utgångspunkterna och de hufvudsakliga grunderna för det förslag till sådan styrelse, om hvilket vi, efter moget öfvervägande, enhälligt förenat oss och som här nedan följer, sammanfattadt uti förslag till *instruktion för hufvudstadens kyrkogårdsnämnd*, och för hvars mera underordnade bestämmelser särskilda skäl ej torde behöfva här anföras.

Endast hvad beträffar frågan om den myndighet, som skulle ega att upptaga möjligen förekommande anmärkningar mot kyrkogårdsnämndens förvaltning, tillåta vi oss erinra derom, att pröfningen af sådan anmärkning icke gerna kan öfverlemnas till de myndigheter, kyrko- och stadsfullmäktige, hvilka, enligt förslaget, skulle ega att utse revisorer till granskning af denna förvaltning, enär, derest dessa myndigheter skulle i dylik anmärkningsfråga stanna i olika beslut, någon utväg att med laga verkan skilja dem emellan icke finnes. Vid detta förhållande och då anledning icke heller är att i denna del afvika från det hittills öfliga förfarandet att låta stadens invånare, å kyrkostämma, taga del af revisionsberättelsen samt yttra sig öfver hvad deri förekommer och således jemväl i fråga om beviljande åt nämnden af ansvarsfrihet för dess förvaltning, hafva vi förestält oss, att stadens invånares rätt i förevarande hänseende tillfyllest vore tillgodosedd, derest dechargefrågan i sin helhet öfverlemnades till afgörande å de territoriela församlingarnes kyrkostämmor, för att vidare behandlas på sätt

kongl. förordningen den 20 November 1863, om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm, i ty fall föreskrifver.

Skulle nu omförmälda förslag i öfrigt vinna godkännande, torde det samma, såsom åsyftande organiserandet af en ny kommunal styrelse, böra kongl. maj:t underställas; i sammanhang hvarmed och då förslaget påkallar sådan förändring i nyssberörda förordning, att derigenom kyrkofullmäktige jemväl bemyndigas att å församlingarnes vägnar anställa de val, som enligt förslaget böra af desse fullmäktige förrättas, underdånig hemställan härom blifver af nöden, i hvilket syfte förslag till dylik förändring äfven blifvit uppgjort, såsom tillägg till förordningens § 21.

Förslag till instruktion för Stockholms stads kyrkogårds-nämnd.

§ 1.

Stockholms stads kyrkogårds-nämnd vårdar och förvaltar stadens gemensamma, till jordande af dess affidne bestämda, fastigheter jemte dertill hörande byggnader och öfrig egendom, af hvad beskaffenhet den vara må, med de rättigheter och skyldigheter i afseende å samma fastigheter, som vid deras upplåtande till staden blifvit i hvarje särskildt fall föreskrifna; egande nämnden äfven att bestämma de afgifter, som för begagnande af sådan begravningsplats böra erläggas.

Med dessa afgifter samt redan gjorda eller framdeles uppkommande behållningar derå äfvensom hvad stadens kommunalstyrelse eller församlingarne för detta ändamål anslå har nämnden att bestrida de utgifter, som för dess verksamhet samt begravningsplatsernas ändamålsenliga ordnande och vårdande äro erforderliga.

§ 2.

Denna nämnd skall bestå af nio ledamöter, utsedde fyra af kyrkofullmäktige i Stockholm, fyra af stadsfullmäktige och en af Stockholms stads konsistorium, hvardera för en tid af två år, dock att, vid utgången

af första året efter det denna instruktion börjat tillämpas, 2 af de utaf kyrkofullmäktige och 2 af de utaf stadsfullmäktige valde skola, efter ty genom lottning dem emellan bestämmes, ur nämnden afgå; kunnande afgående ledamot återväljas,

Valen ske i December månad hvarje år, då ock utses suppleanter för ledamöterna, af kyrkofullmäktige två, af stadsfullmäktige likaledes två och af konsistorium en.

§ 3.

Hvarje år vid sitt första sammanträde, dertill nämndens ledamöter skola genom konsistorii försorg kallas, utser nämnden, genom val inom sig, ordförande, vice ordförande och kassaförvaltare samt fördelar sig emellan skyldigheten att inspektera begravningsplatsen.

Nämnden har ordinarie sammankomst en gång hvarje månad å dag, som nämnden eger bestämma, och sammanträder jemväl i öfrigt, på ordförandens kallelse, så ofta han det nödigt finner eller Öfverståthållareembetet derom hos ordföranden gör framställning.

§ 4.

Ärende må ej hos nämnden till afgörande företagas, der ej minst fem ledamöter eller suppleanter äro tillstädes.

§ 5.

Vid val inom nämnden sker omröstning med slutna sedlar, och lotten skiljer emellan dem, som erhållit lika antal röster. I öfrigt verkställs omröstning öppet, och blifver den mening gällande, hvarom de fleste ledamöterna förena sig. Äro rösterna å hvardera sidan lika, gälle den mening, hvilken ordföranden biträdt.

§ 6.

Nämnden antager, medelst förordnande tills vidare eller på viss tid, erforderlige tjänstemän och betjente samt bestämmer deras aflöning.

§ 7.

Vid nämndens sammanträden föres protokoll; och skola från nämnden utgående expeditioner, försedda med protokollsförändens kontrasignation, å nämndens vägnar undertecknas af ordföranden eller vice ordföranden eller, derest de äro hindrade, af två bland öfrige ledamöterna.

§ 8.

Nämndens ledamöter äro gemensamt ansvarige för alla dess förvaltning tillhöriga medel. För nämndens beslut ansvare de ledamöter, som i beslutet deltagit.

§ 9.

För granskning af nämndens räkenskaper och förvaltning skola årligen, vid de i § 2 omnämnda valtillfällen, jemväl utses af kyrkofullmäktige två och af stadsfullmäktige två revisorer, hvilka sammanträda den 1 näst derpåföljande Mars månad eller, om helgdag då inträffar, nästa söcknedag derefter; och bör granskningen vara verkställd samt berättelse om hvad dervid förekommit uppsättas så tidigt, att denna berättelse må före utgången af näst påföljande April månad vara till nämnden aflemnad för att genom nämndens försorg ofördröjligen till trycket befordras och derefter i vederbörlig ordning till samtliga territoriela församlingarne öfverlemnas; ankommande på församlingarne att meddela nämnden ansvarsfrihet för dess förvaltning eller, der emot densamma gjord anmärkning godkännes, besluta den åtgärd, till hvilken sådan anmärkning må anses föranleda.

Denna författning skall ega tillämpning från och med December månad år 187 .

**Förslag till förändring i Kongl. förordningen den 20
November 1863 om kyrkostämma samt
kyrkoråd och skolråd i Stockholm.**

§ 21.

Mom. 1. Kyrkofullmäktige tillkommer jemväl att utse, inom eller utom sig, de personer, hvilka hafva att, å hufvudstadens församlingars vägnar, såsom ledamöter af kyrkogårds-nämnden deltaga i förvaltningen af stadens gemensamma begravningsplatser eller såsom revisorer samma förvaltning granska. Valen ske genom omröstning med slutna sedlar; och ställe kyrkofullmäktige sig i öfrigt, beträffande dessa val, till efterrättelse hvad instruktionen för kyrkogårds-nämnden i afseende derå innehåller.

Mom. 2. Sådant ärende, som

Öfverlemnande nu dessa förslag till vederbörlig pröfning, hemställa vi vördsamt, det hufvudstadens territoriela församlingar, om de finna sig böra biträda desamma, måtte

dels förklara, att de för sin del godkänna berörda förslag till en för hufvudstaden gemensam kyrkogårds-styrelse,

dels ock, såsom följd deraf, besluta skrifvelse till Kongl. Maj:t med underdånig begäran, det Kongl. Maj:t måtte tackas, efter vederbörandes hörande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit föreslaget, till efterrättelse fastställa instruktion för Stockholms stads kyrkogårds-

nämnd och tillika meddela nådigt förordnande om sådan ändring i den för hufvudstaden gällande kyrkostämmoförfattningen, som denna instruktion förutsätter.

Stockholm den 5 Maj 1875.

F. A. RINMAN

för Storkyrko församling.

T. A. BILLBERGH

för Klara församling.

B. G. STRÖM

för Jakobs och Johannis församling.

L. H. MONTELIUS

för Maria Magdalena församling.

A. RUNDQUIST

för Katarina församling.

H. I. ARWIDSSON

för Ulrika Eleonora församling.

C. P. DAHLGREN

för Hedvig Eleonora församling.

B. G. ASPENGREN

för Adolf Fredriks församling.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page, including names such as "A. BILBERG" and "A. HUNDQUIST".